

Pagbubuod at Pag-uugnay- ugnay ng mga Impormasyon

4.1 Pagbubuod at Pag-Uugnay –ugnay ng Impormasyon

Sa panahon ngayon, napakaraming paraan upang mangalap ng mga impormasyon. Nariyan ang internet, balita sa radyo at telebisyon, pakikinig sa mga palihan at iba pa. Ngunit sa dami ng mga impormasyong nakakalap paano maiuugnay ang mga ito at paano ito mabubuod?

Pinagsama-sama ang mga nakalap na impormasyon sa maayos na paraan upang mailahad ang mga datos na may kaugnayan sa bawat isa. Hindi kinakailangang paligoy-ligoy Ang mga kaisipan, direktang inilahad ang mga impormasyon at ito'y sinisikap na gawing maikli lamang. May iba't ibang paraan ng pagbubuod upang mapag-uugnay ang mga impormasyon, datos at ideya.

Ano ang Buod?

1. Siksik at pinaikling bersiyon ito ng teksto.
2. Ang teksto ay maaaring nakasulat, pinanood o pinakinggan
3. Pinipili rito ang pinakamahalagang ideya at sumusuportang ideya o datos
4. Mahalaga ang pagtutok sa lohikal at kronolohikal na daloy ng mga ideya ng binuod na teksto

Mga Hakbangin sa Pagbubuod

- Basahin ang teksto, pakinggan ang balita o panuorin ang ibubuod
- Tukuyin ang paksa ng ibubuod mula sa mga inihaing mga impormasyon, magtala ng mga mahahalagang impormasyon o detalye mula sa binabasa, pinapakinggan o pinapanuod.
- Pag-ugnay-ugnayin ang mga impormasyong nakalap upang mabuo ang pinakapunto o paksa
- Isulat ang buod. Siguraduhing nasa lohikal at kronolohikal na ayos ito.
- Huwag maglagay ng sariling impormasyon, maaari itong makagulo sa mga detalyeng inilalahad
- Simula, Gitna at Wakas

1. PRESI / PRECIS

- Ayon kina Castillo, Et Al. sa librong Pagbasa at Pagtungo sa Pananaliksik, 2012 na ang Presi/ Precis ay hindi pagpapahayag ng sariling interpretasyon sa binasa, bagkus ito ay eksatong replika ng orihinal na akda sa pinaikling bersyon na naipahayag nang kumpleto ang argumento sa sukat o habang sangkapat ($\frac{1}{4}$) o sanlima ($\frac{1}{5}$).

2. LAGOM O SINOPSIS

- Pinaikli ang pangunahing punto ng isang babasahin, karaniwan nitong ginagamit bilang pabalat sa mga nobela o di kaya ay naglalaan ng isa o dalawang pahina sa likod na bahagi ng nobela.

Hakbang sa pagsulat ng lagom o sinopsis

- Basahing mabuti ang bawat kabanata ng nobela.
- Gumawa ng balangkas sa bawat kabanata, isulat ang mahahalagang impormasyon sa mga tauhan at mga pangyayari.
- Gumawa ng buod o storyline na hindi lalagpas sa dalawang pangungusap. Simulan ang pagsulat ng buod sa mga pangunahing tauhan at ang kanilang mga pinagdaanan. Maaaring maglahad ng maikling diyalogo. Inahalad kung bakit kinakaharap ng mga pangunahing tauhan ang mga suliranin,

3. SINTESIS

- Pinagsama-sama ang mga impormasyong nakalap mula sa mga tao o manunulat, libro, o pananaliksik upang makabuo ng isang malinaw na pagbubuod o babasahin na mayroong buo o kumpletong datos. Mahalaga ang organisasyon ng mga datos at ideya sa sintesis, maaaring manggaling ang mga ito sa mga batis na impormasyon.

4.HAWIG

-Tinatawag na paraphrase sa Ingles ang hawig. Inilalahad sa sariling pangungusap ang mga impormasyong nakalap mula sa ibang manunulat. Di tulas ng buod, mas detalyado ang hawig sapagkat isinasama sa pagsulat kung kanino nanggaling ang pahayag.

HALIMBAWA:

A. “Ang hindi marunong magmahal sa sariling wika ay mas masahol pa sa hayop at malansang isda”- Dr. Jose P. Rizal.

Isusulat ito sa HAWIG sa ganitong paraan:

B. Ayon kay Dr. Jose P. Rizal, ang hindi marunong magmahal sa sariling wika ay mas masahol pa sa hayop at malansang isda. Nawala ang mga panipi (“”) at pinalitan ito ang katagang “Ayon kay”.

C. Hindi lamang Ayon kay ang maaaring gamitin, nariyan din ang sang-ayon kay, sinabi ni, nasusulat sa at iba pang mga hudyat na nagpapahiwatig ng sinaad, iniisip o salobin ng iba.

5. ABSTRAK

- Buod ng isang artikulo, ulat o pag-aaral na inilalagay bago ang introduksyon. Nilalaman nito ang mga impormasyong nakalap mula sa pag-aaral o pananaliksik.

URI NG ABSTRAK

A. Deskriptibong Abstrak-Mababasa rito ang kaligiran,layunin, at tuon ng papel. Inilalarawan ng deskriptibong abstrak ang pangunahing ideya ng artikulo, ulat o pag-aaral.

B. Impormatibong Abstrak- Ipinapahayag sa mga mambabasa ang mga mahahalagang ideya ng artikulo, ulat o pag-aaral, karaniwang maikli ang ganitong uri ng abstrak at binubuo itong kaligiran, layunin, metodolohiya, resulta at rekomendasyon ng mananaliksik.

Mga Hakbang sa Pagsulat ng Abstrak

- Basahin ang papel o ginawang pag-aaral.

Matapos magbasa, isulat ang draft o burador

- Magsagawa ng pagrerebisa sa ginawang draft at iwasto ang anomang pagkakamali.
- Muling basahin at/o i-proofread ang ginawang abstrak.

Halimbawa ng Abstrak:

ABSTRAK

Pamagat ng Tisis: Katanggapan ng Mungkahing
Baybaying PUP ng mga Guro sa mga
Piling Bayan sa Lalawigan ng Ilocos,
Norte, Cebu at Dinagat Islands, Taong
Panuruan 2015-2016

Dulong Pananaliksik: Kwantitabong Pananaliksik

Mananaliksik: Risel Ella Joyce F. Arao
Ana Maria Janel A. Isaguirre
Joeffrey M. Sacristan

Digri: Batsilyer sa Sekondaryang Edukasyon
Medyor sa Filipino

Institusyon: Politeknikong Unibersidad ng Pilipinas

Taong: 2015-2016

Tagapayo: Dr. Jennifor L. Aguilar

Halimbawa ng Abstrak:

Nakasalalay ang pagbalik at tuluyang pagkalaho ng sistema ng pagsulat ng mga Pilipino na tinatawag na Baybayin. Naniniwala ang mananaliksik na makatutulong sa aspektong kultura, edukasyon at ekonomiya hinggil sa katanggapan ng mga guro sa Baybaying PUP upang gamitin sa pag tuturo.

Tinugon ng pag-aaral na ito ang mga sumusunod na suliranin:

1. Paano tinatanggap ang Paggamit ng Baybayin ayon sa sumusunod na aspekto:
 - 1.1 *Kultura;*
 - 1.2 *Edukasyon;*
 - 1.3 *Ekonomiya;*
2. Paano tinatanggap ng mga guro ang Mungkahing Pagbabago sa Baybayin ayon sa mga sumusunod:
 - 2.1 *Rizaleo;*
 - 2.2 *C, Ñ at Q;*
 - 2.3 *Bantas;*
 - 2.4 *Pamilang;*
3. Ano-ano ang mga suhestiyon ng mga guro sa Baybaying PUP ?

Gumagamit ang mananaliksik ng pamamaraang palarawan at ng instrumentong talatanungan na pinapasagutan sa mga respondente ng pag-aaral hinggil sa mga pagtanggap at paggamit ng baybaying PUP sa aspektong kultura, edukasyon at ekonomiya. Sinura at binigyang interpretasyon ang mga katugunan ng mga respondente na naging batayan na natuklasan sa pananaliksik na ito.

Natuklasan ang katanggapan sa paggamit ng baybaying PUP ayon sa aspektong kultura, edukasyon at ekonomiya. Nagkaroon ng mga kongklusyon ang mga mananaliksik patungkol sa baybaying PUP.

URI NG PAGSULAT AYON SA ANYO

• Pormal na Pagsulat

Ito ay sumusunod na pamantayan ng pagsulat. Layunin ng Pormal na Pagsulat ang makapaglahad ng mga ideya sa paraang madaling maunawaan ng mgamambabasa. Nangangailangan ang gawain ng manunulat upang maayos at malinaw na mailahad ang mga impormasyon.

• Di - Pormal na Pagsulat

Hindi ito sumusunod sa pamantayan ng pagsulat at hindi na nangangailangan ng mabusising pag-aaral at pananaliksik. Nilalaman ng di-pormal na pagsulat ang karanasan, opinyon o pananaw ng manunulat ukol sa paksa.

URI NG PAGSULAT AYON SA LAYON

- **PANG-AKADEMIKONG SULATIN** Maraming makikitang ganitong uri ng pagsulat sa mga paaralan. Sapagkat ang ganitong uri ng pagsulat at kinakailangan upang masukat ang kaalaman ng mga mag-aaral ukol sa mga isyu sa lipunan o sa paksang kanilang pinag-aralan.
- **MAIKLING PAGSULAT** Kinakailangang mayroong malawak na imahinasyon ang manunulat kung siya ay magsusulat ng malikhaing mga akda. Dapat makiliti ang imahinasyon mapukaw ang interes, at makabuo ng imahen ang mga mambabasa habang binabasa nila ang akda. Ilang halimbawa nito ay mga dagli, maikling kwento, nobela tula at marami pang iba.
- **SULATING JORNALISTIK SA PAMPAHAYAGAN** Tinaguriang responsableng pagsusulat ang ganitong uri ng pagsulat sapagkat ang sinusulat dito ay mga balita o isyu sa loob at labas ng bansa, editorial, kolum, lathalain, at iba pang akdang makikita sa mga pahayagan o diyaryo at magasin.

URI NG PAGSULAT AYON SA LAYON

- **SULATANG PAMPROPESYONAL** Gumagamit ng Jargon o mga salitang ginagamit ng mga tao batay sa kanilang propesyon ang uri ng pagsulat na ito. Halimbawa ay ang mga indibidwal na nagpapakadalubhasa sa medisina. Tanging doktor lamang ang makakaintindi ng sinulat ng mga kapwa nila doktor sapagkat may mga salitang ginamit na tanging mga doktor o mga katulad na propesyon ang tanging nakaiintindi.

- **SULATING PANTEKNIKAL**

Gumagamit naman ng mga teknikal na salita ang manunulat upang mabigyang kahulugan ang mga teknikal na gawain o mga bagay. Ilan sa mga larang ay ang kompyuter, teknolohiya, robotiks at elektroniks, agham lalong lalo na sa kemistri, pinansiya, at industriya. Kaya kailangan ng sapat na kaalaman o pag-aaral ang gawin ng manunulat upang mailahad niya nang maayos at malinaw ang mga impormasyon.

HAKBANGIN SA PAGSULAT

Sa ngayon, napakadaling mangalap ng mga impormasyong dahil mayroong kompyuter at internet na nagsisilbing silid-aklatan. Pinadali na ring pag-ugnay-ugnayin ang mga impormasyon upang makasulat ng panibagong kaalaman. Ngunit ano ano ang mga hakbang upang makabuo o makasulat ng panibagong kaalaman?

Hakbangin ng pagsusulat ayon kina Carpio, Et. Al, Komunikasyon sa Akademikong Filipino, 2012:

- **PAGPILI NG PAKSA**

Maaaring makakuha ng paksa mula sa obserbasyon, karanasan (sa pag-aaral, libangan, at paglalakbay) mga nabasang aklat o panitikan, mga programa sa telebisyon o radyo, at maging sa social media.

- - PANGANGALAP NG IMPORMASYON

Mangangalap ng mga impormasyon ang manunulat tungkol sa paksang kaniyang napili. Kinakailangang magkaroon ng sapat na kaalaman ang manunulat sa kaniyang paksa isusulat. Nakatutulong din ang mga impormasyong ito upang mabalangkas ng manunulat ang mga ideyang kaniyang ibabahagi sa mga mambabasa.

- PAGSUSURI NG MGA NAKALAP NA IMPORMASYON

Basahin at unawaing mabuti ang mga nakalap na impormasyon, literaturang may kaugnayan sa paksa, o pag-aaral. Piliin lamang kung ano ang mahalaga at kakailanganin sa pagsulat.

- PAGSULAT

Mula sa mga napili at sinuring impormasyon, sumulat ng panibagong kaalaman sa pamamagitan ng pagdudugtong-dugtong ng iyong mga ideya at mga impormasyon. Maaaring gumamit muna ng burador upang makatiyak na maaayos at tama ang sinulat kapag ito ay isinalin na.

- PAG-EEDIT AT PAGREREBISA

Hindi matatapos sa pag-uugnay-ugnay ng mga impormasyon ng mga impormasyon ang pagsusulat. Kinakailangan pa itong basahin at suriin ng manunulat o ipasuri sa mga dalubhas sa gramatika o mga manunulat rin mismo upang makatiyak ang sumulat sa kahusayan ng kaniyang akda.

PAGBUO NG SARILING PAGSUSURI BATAY SA IMPORMASYON

Nilalayon ng pagsulat na makapaglahad ng impormasyon, magbahagi ng katotohanan at kaalaman na mula o hango sa isang tiyak na sanggunian. Ito rin ay isang paraan upang maipahayag ng isang tao ang kaniyang iniisip sa pamamagitan ng mga simbolo. Kahit sino ay maaaring magsulat ngunit kailangan munang alamin kung ano-ano ang mga dapat malaman bago makapagsulat ng isang akda.

Pamantayan sa pagsusuri sa halaga o kaugnayan ng mga ideya sa babasahing teksto:

1. Lohikal bang nakaayos ang mga ideya?
2. May kailangang idagdag o alisin sa mga impormasyon o sapat na ang mga ito?
3. Nakapupukaw na ng atensiyon ng mambabasa?
4. May mga detalye ba ng atensiyon ng mambabasa?
5. May mga detalye bang walang kaugnayan?
6. Mapagtibay ba ng mga detalyeng inilahad ang paglalahat o generalization?
7. Kapaki-pakinabang ba ang mga ideya sa mga mambabasa?
8. Ano ang kahinaan ng mga puntong inilahad at paano mo ito mapagtitibay?
9. Katanggap-katanggap ba ang mga salitang ginamit?
10. Sapat na ba ang mga impormasyon o detalyeng isinulat ?
11. May mga nagsasalungatan bang mga ideya sa akda?

Pagsusuri Kung Balido ang Pahayag

Madalas ay sa mga aklat, pahayagan o internet kumukuha ng mga impormasyon. Ang mga nababasang ito ay pinaghalong-halong mga datos mula sa ibat't ibang batis ng impormasyon at opinyon ng mga manunulat na maaaring balido o di balido.

Narito ang ilang mga pamamaraan upang matukoy kung opinyon ang isang pahayag:

- Gumagamit ng mga salitang naghuhudyat ng iniisip o g saloobin ang mga manunulat tulad ng; sa aking palagay, sa aking paniniwala, sa ganang akin, sa tingin ko at maraming pang iba.
- Gumagamit ng mga salitang naghuhudyat ng opinyon o palagay halimbawa: siguro, parang, tila, at iba pa.

Batay sa aklat nin Castillo, Et. Al. na Pagbasa at Pagsulat Tungo sa Pananaliksik, (2012) ang mga sumusunod ay paraan upang malaman kung balido ang mga pahayag

- Maaaring maberipika ang pinaghanguan ng mga impormasyon sa pamamagitan ng mga impormasyon sa pamamagitan ng bibliograpiya.
- Kumuha lamang ng mga datos sa mga mapagkakatiwalaang mga batis ng impormasyon tulad ng aklat, pananaliksik, balita sa mga pahayagan, telebisyon at radyo, magasin at dokumentaryo. Ang mga datos sa internet ay kailangan pang suriin sapagkat ito'y maaaring isinulat lamang nang walang ginawang pagsusuri.
- Kilalanin kung sino ang mga manunulat. Tingnan kung mayroon ba silang kakayahan o karanasan sa paksang kanilang isinulat.
- Kinakailangang obhektibo ang paglalahad ng mga datos.

Pagbabasa ng mga Grap at Talahanayan

Isang mahalagang bahagi ng paglalahad ng mga datos ang paggamit ng grap (graph) at talahanayan upang malinaw na maipakita ang mga datos. Ang grap at talahanayan ay mga dayagram na nagpapakita ng relasyon sa pagitan ng mga bilang o halaga.

Ginagamit ang mga grap at talahanayan upang maipakita sa biswal na paraan ang mga nakalap na datos. Ito ang pinakamadaling gamitin upang ipakita at maikumpara ang mga numero. Gumagamit ng guhit, larawan o hugis sa pagpapakita mng relatibong laki ng mga numero.

Pagbasa ng Grap

- Suriin ang pamagat ng grap. Makikita sa pamagat kung ano ang binibigyang-diin at binibigyang-linaw ng manunulat. Bigyang-pansin ang mga tala o legend na nakasulat sa paligid ng grap. Makatutulong ito sa pagkuha at pagbibigay ng wastong impormasyon
- Pag-aralan ang grap. Tingnan ang vertical at horizontal na linya, makikita sa mga linyang ito ang sukat o bilang na kinakatawan ng bawat bar, linya, larawan na kinapapalooban ng impormasyon.
- Pag-aralan ang mga impormasyong nakapaloob sa grap. Alamin ang mga bilang at kahulugan ng mga ito. Magsagawa ng paghahambing at obserbasyong may kaugnayan at kaibahan ng bawat bahagi.
- Gumawa ng kongklusyon sa mga nakalap at sinuring mga impormasyon.

Pagbasa ng Talahanayan

Karaniwan ding ginagamit ang mga talahanayan sa sulating pananaliksik. Binubuo ito ng mga kolum na kinapapalooban ng mga impormasyon. Pamilang ang karaniwang inilalagay ng datos sa mga talahanayan.

Narito ang paraan sa pagbasa ng talahanayan.

- Basahin at pag-aralan mabuti ang pamagat ng talahanayan. Binigyang-linaw ng pamagat kung tungkol saan ang binasang talahanayan.
- Basahin ang tala o legend, may katumbas na deskripsyon ang bawat bilang na naitala.
- Pag-aralan kung ano ang kahulugan ng mga numerong nasa talahanayan,
- Gumawa ng sariling kongklusyon mula sa mga sinuring talahanayan,